

0494

ANDROVICZ Gábor^{*}
A hivatás áldozatai.

A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség hősi halottjai a dualizmus időszakában
(Victims of the Profession: Heroic Dead of the Budapest Royal Hungarian State Police in the Era of the Dual Monarchy)

Absztrakt

A fővárosi rendőrség volt a kiegyezést követően az első államosított rendőrség a Magyar Szent Korona alá tartozó területen. Az 1872-ben ideiglenesen, majd 1881-ben törvény által véglegesen államosított budapesti rendőrség volt az ország legnagyobb létszámú rendőri szervezete. Az elhelyezkedéséből és a Magyar Királyság rendvédelmében betöltött szerepénél fogva a figyelem középpontjában is állt. Ezért a működésével kapcsolatban már a dualizmus időszakában is keletkeztek feldolgozások, illetve hírlapi tudósítások. E dokumentáltság tette lehetővé a téma feldolgozását.

Kulcsszavak

budapesti rendőrség ; rendőr árvák és özvegyek ; rendőr halálesetek ; rendőr hősök az I. világháborúban ;
rendőr hősök temetése és emlékhelyei

Abstract

Following the Austro-Hungarian Compromise of 1867, the Budapest Police were the first nationalized police organization on the territory under the authority of the Hungarian Holy Crown. The Budapest Police, temporarily nationalized in 1872 and then permanently by law in 1881, was the largest police organization on a headcount basis in the country. As a result of its prime location and function within the law enforcement framework of the Kingdom of Hungary, the Budapest Police also received the brunt of media attention. Thus, the organization was being reported on and covered by the press already in the Era of the Dual Monarchy. This historical reporting has made it possible to write this work.

Key words:

Budapest Police ; police orphans and widows ; police deaths ; police heroes in WWI ;
funerals of and memorials to police heroes

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0002-3760-9712>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement*
- *Policemuseum Budapest*

= Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar
= Rendőrmúzeum Budapest

@: androviczgabor@gmail.com

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2019. IV. 13.
DOI : 10.31627/RTF.XXIX.2019.57N.15-26P

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2019. IV. 27.

A hősi halál kifejezés korszakonként eltérő jelentéssel bírt. A jelenleg hatályos belügyminiszteri rendelet a kegyeleti gondoskodás négy kategóriáját határozza meg. Ennek értelmében „... *hősi halottá kell nyilvánítani a rendvédelmi feladatokat ellátó szerv hivatásos állományában elhunytat halálának körülményei, életútja és érdemei figyelembevételével, ha a szolgálat teljesítése során Magyarország alkotmányos rendjének védelme, a közbiztonság és a közrend fenntartása, az államhatár védelme, tűz, elemi csapás vagy katasztrófa következményeinek elhárítása közben kimagasló bátorságot, kiemelkedő személyes helytállást tanúsított és eközben, vagy így elszenvedett sérülése következtében életét vesztette.*”¹ Amennyiben a hősi halottá nyilvánítás feltételei nem, vagy csak részben állnak fenn, az elhunytat a szolgálat halottjává lehet nyilvánítani, ha a szolgálat teljesítése közben, vagy azzal összefüggésben vesztette életét.²

A katonai eredetű kifejezés etimológiája az 1848-1949-es magyar forradalom és szabadságharc időszakára nyúlik vissza, elterjedése azonban az I. világháború idejére tehető. Elsődlegesen a háborúban, illetve fegyveres harcban, kötelességteljesítés közben életét vesztett katonákra vonatkoztatták,³ tágabb jelentésében pedig a közösség önfeláldozó, bátor szolgálatában meghalt személyt értették alatta.⁴ A dualizmus és a HORTHY-korszak budapesti állami rendőrségénél szolgálat közben, illetve a világháborús frontokon életüket vesztett rendőröket is megillette a hősi halott megnevezés. Ez a gyakorlat maradt meg 1945-öt követően is. A Belügyminisztérium Könyvkiadó gondozásában 1982-ben kiadott, a Budapesti Rendőr-főkapitányság mártírjainak és hősi halottjainak névsorát és rövid életrajzait közlő kötetben szereplő 40 hősi halott kivétel nélkül szolgálat közben vesztette életét 1945 és 1979 között.⁵

Az 1881. IV. 12-én kihirdetett, Budapest rendőrségéről szóló törvény értelmében a rendőrhatalóság feladata volt működési területén „... *a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fenntartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni, s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belül teljesíteni.*”⁶ A törvényben meghatározott rendőri szolgálat hatékony ellátását a dualizmus időszakában több körülmény is nehezítette. Budapest európai viszonyok között is egyedülálló gazdasági-társadalmi fejlődési üteme, továbbá az extenzív urbanizáció következtében a vidéki Magyarországról a munkalehetőség reményében bevándorló tömegek mellett bűnöző elemek is megjelentek a fővárosban, akik az egyre növekvő elővárosokban alakították ki bűvóhelyeiket. Ennek következtében szükségessé vált a rendőrhatalósági terület fokozatos kiterjesztése a peremterületekre.⁷ A dualizmus időszakában a megnövekedett fővárosi terület közbiztonságának fenntartásához a testület nem tudta biztosítani az optimális rendőri jelenlétet. A külterületen szolgálatot teljesítő őrszemélyzet csekély létszámának főbb okaiként említhető – az alacsony költségvetés mellett – a fluktuáció, a szegényes fizetés és a fizikai és mentális szempontból is megterhelő szolgálati körülmények. A belügyminiszter részére felterjesztett éves főkapitányi jelentések visszatérő problémaként mutattak rá a rendőri létszámviszonyok elmaradottságára.⁸

A szolgálatban meghalt rendőrök hősi halottá nyilvánításában közrejátszott a testület erősen militáns viszonyrendszere⁹ és identitás- és hivatástudata. A 1881. évi rendőrségi törvény szerint: „*A fővárosi rendőrség polgári intézmény, melynek őrségi személyzete azonban belső szervezetében szigorú katonai fegyelmi szabályok alatt áll. Működésében e személyzet a felebbvalóktól nyert utasítások szerint jár el...*”¹⁰ Az egyenruha- és fegyverviselés, a laktanyai elszállásolás, az állománynál történő véglegesítés egyik előfeltételeként megjelölt katonai altiszti szolgálat következtében a rendőrök magukat a „rend katonáinak” tekintették, ahogy azt a magyar rendőrség-történet egyik legtermékenyebb szakírója is kiemelte nevelési vezérfonalnak szánt munkájában „*A külső ellenség ellen megvéd ugye a hadsereg. A belső ellenség ellen, háború nélküli, örökös harcban áll és küzd a rendőrség. Ami a hadsereg kifelé, ugyanaz a rendőrség befelé. Sőt, akkor is, mikor a hadsereg háborúban áll az ellenségekkel, a rendőr az, aki az ország határain belül ugyancsak küzd ugyanazon ellenségek ellen, hogy idehaza, az ország belsejében elejét vegye, felfedje, kinyomozza és lehetetlenné tegye azokat, akik veszélyeztetik a hadviselés érdekeit. És küzd örökösen a rendbontók, az élet- és vagyonbiztonságot fenyegető közveszélyes elemek ellen, az államfelforgatók, a haza belső ellenségei ellen!*”¹¹

A Magyar Királyi Allami Rendőrség¹² hősi halottjainak névsorát első alkalommal 1928-ban állították össze. Ez év október 28-án a Mosonyi utcai rendőrlaktanyában a rendőrmártírok előtt tisztelgő fehérmárvány emléktáblát avattak fel, amelyen az alábbi felirat volt olvasható: „A HAZA ÉS

KÖZBIZTONSÁG VÉDELMEBEN HÍVEK VOLTAK MINDHALÁLIG”. A falba illesztett tábla felső részén félkörben nagyobb, csatajelenetet ábrázoló, kétoldalt pedig két kisebb, a rendőrség gondozó tevékenységét és szolgálatának veszedelmeit illusztráló bronzreliefek voltak láthatóak.¹³ Az elhunytak nevei két csoportban kerültek felsorolásra. Elsőként azok a frontszolgálatot teljesítő rendőrőrszemélyzeti tagok nevei kaptak helyet, akik az I. világháborúban áldozták életüket a hazáért. A világháborúban a haza védelmében hősi halált halt 31 rendőr: WEIGENT Viktor rendőrfelügyelő, valamint BAKI István, BALATON Sándor, BARNÁ István, BALINT Ferenc, CSEREKLEI István, CSÉZA Mihály, DOMSA István, DÖBRÖNDI Sándor, FISCHER Flórián, GYÖRGY István, HERESZNYEI István, HORNYACSEK István, JUHÁSZ 4. József, KARLOVICS József, KÁDÁR 2. Lajos, KOCSIS Boldizsár, KOPLÁCS János, KOSTYÁL István, KOVÁCS 15. István, KOVÁCS 24. József, KRATOK Gyula, KURTA András, LÉBER Ferenc, MIHÓK János, ORBÁN 3. István, PATKÓS József, SOVÁNY György, SZOMOR József, TREFNYI István, ZSIGA Ferenc altisztek és rendőrök.¹⁴

Fontos megjegyezni, hogy már a világháború kitörését követő napokban kétszáznál több rendőr, az őrszemélyzet teljes újoncállománya, sok detektív, valamint 44 rendőrtisztviselő vonult be az Osztrák-Magyar Monarchia haderejébe.¹⁵ Az emléktábla második részén volt olvasható a legénység szolgálat közben életüket vesztett tagjainak névsora, köztük 1918-ig a dualizmus időszakának 14 rendőrmártírjái: ROGULJA Gyula rendőrfelügyelő, valamint RÉVY Illés, ANTAL András, FEHÉR József, MÓLNÁR 3. Antal, SZÜCS 3. József, RITTER József, BÁNYAI K. Mihály, KISS 1. Károly, GARGYI Bálint, ANTAL Pál, VARRÓ István, KÉTHELYI Imre, BODOR István rendőrtisztek és rendőrök.¹⁶ Az emléktábla valószínűleg 1949-et követően lekerült a helyéről, ma már csak körvonalai jelzik az egykori mementót a laktanya udvarán.¹⁷ Az 1930-as években megjelenő *Magyar Rendőr* című rendőrségi szaklap halottak napja alkalmából több cikkben említést tett a rendőrmártírokról, s ugyaninnen tudható, hogy többségüket (hét fő) a Rákosi temetőben (ma: Új Köztemető), egy-egy főt a Farkasréti és az Újpesti (magdolnavárosi, 1964-ig felszámolva) temetőben, öt főt pedig vidéki szülőfaluik temetőiben helyezték örök nyugalomra.¹⁸

A 14 rendőrmártír többsége, 10 fő halt erőszakos halált. Az őrszemélyzet elégtelen létszáma nem kedvezett sem a rendőri tekintélynek, sem az állampolgári fegyelemnek. A fővárosi rendőrség kiemelkedő szellemi alakja 1917-ben az alábbiakat írta a közbiztonsági állapotokról: „*Próbálja meg valaki s álljon ki éjszaka egyedül az utcára, távol minden segítségtől, gyakran a legellenségesebb, sőt bosszút lihegő környezetben, aztán próbálja szenteltvízzel lecsendesíteni azt a hatalmasizmú desperadót, aki csak öklével akarja leütni. [...] A közönség és a rendőr egyaránt a mi vérünk, csak hogy a rendőrnek, ha jogosan vél eljárni, meghátrálnia nem szabad és nem lehet. Innen a sok összetűzés, mely folyton patvarkodó temperamentumunk mellett nem egyszer véres eredményre vezet. Nálunk még a kapatos ember azt hiszi, hogy neki több a joga, mint másnak.*”¹⁹ A szolgálat veszélyességét hűen támasztják alá a statisztikai adatokban bővelkedő éves főkapitányi jelentések, amelyek szerint például 1906 és 1911 között, tehát hat év leforgása alatt Budapesten intézkedés közben 98 rendőr sérült meg fizikai atrocitás következtében, köztük 28-an súlyosan.²⁰

Az erőszakos halálesetek kapcsán több esetben közrejátszó tényező volt a rendőrré támadók erősen ittas állapota. 1896.V. 26-án ANTAL András lovasrendőr éjszakai őrzárata során összeakadt a bűntetett előéletű, 17 éves napszámossal, aki a kocsmából hazafelé tartva részeg dalolászásával zavarta a környéken alvók nyugalomát. A rendőr többször felszólította, hogy hagyja abba a hangoskodást, azonban a garázdálkodó fiatalember ügyet sem vetett rá, míg végül a lovasrendőr megelégedte a dolgot, és be akarta kísérni a rendbontót. A részeg hangoskodó erre tört rántott, és az intézkedő rendőrt lágyékon szúrta, átvágva a jobboldali comb ütőerét, majd elfutott. A haldokló lovasrendőrré egy másik rendőr őrszem talált rá, de életét a nagy vérvesztés miatt már nem lehetett megmenteni. A nyomozás azonnal megindult, és két tanú segítségével hamar megtalálták a környéken kóborló gyilkost, aki először ugyan tagadta tettét, azonban a nyilvánvaló bizonyítékok (a nála talált véres tör, valamint vérfoltos ruházata) hatására végül beismerte tettét.²¹

FEHÉR József rendőr szintén utcai atrocitás áldozata lett. 1897. VII. 11-én 18 éves lakatossegéd három társával kurjongatva szintén a kocsmából tartottak haza a Práter utcában. Az itteni rendőr őrszobából, az ágyából felkelve FEHÉR József rendőr, fegyvertelenül szaladt ki az utcára, hogy csendre intse a legényeket. A hangoskodók azonban nem hallgattak a szép szóra, egyre hangosabban énekeltek, majd mikor a rendőr bekísérést helyezett kilátásba, mindannyian rátámadtak, és a heves ütlegetés közben a lakatossegéd a zsebkésével mellbe szúrta FEHÉR József rendőrt. Az őrszobáról kirohanó rendőrtársak a menekülő társaság után eredtek, azonban csak a lakatossegédet és egy társát sikerült

elfogniuk. Másnap a detektívek segítségével a további két tettestárs is rendőrkézzre került, FEHÉR József rendőr azonban a reggeli órákban meghalt a Rókus kórházban, a halálos késszúrás ugyanis egészen a szívburkáig hatolt.²²

1905. V. 11-én a délutáni órákban a 28 éves MOLNÁR III. Antal rendőr egy bejelentést követően Budapest területéről kitiltott csavargót állított elő a VIII. kerületi kapitánysághoz. Az előállított személy a bekísérés alatt végig nyugodtan viselkedett. Az őrszobán leültették, MOLNÁR III. Antal rendőr pedig neki háttal ülve elkezdte megírni jelentését. A szobában tartózkodott egy másik jelentést író rendőr is, egy harmadik pedig az egyik ágyon aludt. Az előállított személy ekkor hirtelen felpattant, és a ruhája alól előkapott hosszú konyhakéssel, hatalmas erővel hátbaszúrta MOLNÁR III. Antal rendőrt majd kirántotta belőle kését és a nyitott ajtón kirohanva menekülni próbált. A súlyosan megsérült rendőr maga is utána iramodott a csavargónak, azonban még a lépcsőház ajtajában összeroskadt, és meghalt. A kapitányság udvarán elfogott csavargó semmiféle megbánást nem tanúsított, és állítólagos részegségére hivatkozva később semmire nem volt hajlandó emlékezni.²³

ROGULJA Gyula rendőrfelügyelő, az egyetlen tiszti állományú (korabeli terminológia szerint rendőr tisztviselő *a szerk.*) rendőrmártír még 1904 decemberében, a képviselőházi tüntetések alkalmával súlyos sérülést szenvedett, amikor egy csoport ellenzéki képviselővel több más nem hivatalos személy is be akart jutni az Országházba. ROGULJA erélyes rendőri figyelmeztetésére válaszul néhány ellenzéki honatya megragadta, ütlegelni kezdte, majd kidobták a képviselőház lépcsőházából. Itt kapott sérüléseibe hosszú, közel hároméves betegeskedése után, 1907. X. 26-án belehalt.²⁴

1908. VI. 5-én SZÜCS 3. József rendőr hajnali őrjárata során, az Erzsébet királyné útján álló rendőr őrszoba előtt találkozott az éjszakából ismert púpos kintornással, aki erősen ittas állapotban volt. A részeg kintornás jókedvében a butykosüvege tartalmával kínálgatta a rendőrt. SZÜCS 3. József rendőr azonban nem fogadta el az alkoholt, ezért a kintornás dühében előrántott egy borotvapengét, amellyel elvágta a rendőr nyakát. SZÜCS 3. Józsefnek már csak annyi ereje maradt, hogy segítségért kiáltson, ám ezután rövid időn belül elvérzett.²⁵

RITTER (egyes forrásokban helytelenül: RICHTER) József lovasrendőr a korszak legismertebb rendőrhaltója volt, akit 1912. V. 23-án a Szabadság téren lezajlott munkástüntetés alkalmával lőtt le ismeretlen személy a tömegből. A megsebesült rendőrt egy Hold utcai tejszarnokba menekítették, azonban életét már nem tudták megmenteni. Az ügy érdekessége, hogy felmerült annak a gyanúja is, hogy egy detektív revolveréből adták le a lövést, ez azonban nem került hitelt érdemlően bizonyításra. RITTER Józsefet családja kívánságára Dunapatajon temették el, ahol egy évvel később díszes síremléket állított számára a fővárosi rendőrség.²⁶

Egyedülálló esetnek mondható BANYAI Mihály rendőrellenőr halála, akit saját beosztottja ölt meg. (Rendőrellenőrök voltak a fővárosi rendőr testület azon tagjai, akik a közrendvédelmi feladatokat ellátó egyenruhás rendőrök végrehajtó szolgálati tevékenységét ellenőrizték. A rendőrellenőrök a felügyelői karba tartoztak. Állami iskolai végzettségbeli követelményük az érettségi volt. *a szerk.*) A rendőrellenőr egyik beosztottját 1914. X. 26-ai esti ellenőrző szemléje során nem találta őrhelyén. Később BANYAI Mihály ismét arra járt, ekkor már rátalált a vétkes rendőrré, akit felelősségre vont, majd miután nem kapott elfogadható választ a távollétre, közölte vele, hogy szolgálat közbeni mulasztásért fel fogja jelenteni. A rendőr először könyörgött, hogy ne jelentse fel, majd amikor látta, hogy ezzel nem ér el eredményt, durva szócátába kezdett az ellenőrrel, aki végül elvette beosztottja kardját, hogy bekísérje az őrszobára. Alig tettek azonban pár lépést, az elől haladó, kardjától megfosztott rendőr előrántotta szolgálati forgópisztolyát, és kétszer rálőtt BANYAI Mihály rendőrellenőrré, aki a helyszínen meghalt. A gyilkos rendőr ezt követően a legközelebbi telefonon bejelentette a halál tényét a főkapitányságon, és közölte azt is, hogy ő lőtte le a rendőrellenőrt. Jelentette továbbá, hogy minden szükséges intézkedést megtett, és társai kéréséig a holttest mellett várakozik. Az ellenőrré pokrócot terített, a kikerkező rendőröknek ismételten elmesélte a gyilkosság körülményeit, majd átadta fegyverét, és bevitték a főkapitányságra. Később, a bíróságon azt állította, hogy BANYAI Mihály rendőrellenőr már régóta haragot táplált irányába, s az ominózus bekísérés dulakodásba fulladt kettejük között, és csak önvédelemből használta revolverét. Bár először az esküdtbíró felmentette a feljebbvalójára támadó rendőrt, a Kúria azonban végül szándékos emberölés büntetésében kétévi börtönré és háromévi hivatalvesztésre ítélte.²⁷

Az 1918. esztendőben négy rendőr is életét veszítette szolgálatteljesítés közben. ANTAL Pál rendőr 1918. VI. 14-én éjszaka a Tűzoltó utcában két, nagy zsákokat cipelő, gyanúsán viselkedő katonát szólított fel igazolásra, akik dulakodni kezdtek vele, s eközben egyikük hasba lőtte a rendőrt. A két kato-

na, elmenekült a helyszínről. A haldokló rendőrré egyik rendőr társa talált rá, ANTAL Pál azonban kórházba szállítását követően meghalt. A zsákokban összesen 50 kg szalonna volt.²⁸

1918. VI. 30-án délután a Garai téren VARRÓ István rendőr kenyérjegyeket áruló házmestert igazolásra szólított fel. Mivel a házmester nem tudta magát igazolni, a rendőr elkísérte őt az Aréna út 54. szám alatti lakására, ahol meggyőződött személyazonosságáról. Ezt követően VARRÓ István rendőr be akarta kísérni a házmestert a VII. kerületi kapitányságra, aki ekkor arra kérte a rendőrt engedje meg, hogy néhány szót váltson feleségével. A rendőr ebbe beleegyezett, a házmester rövid ideig a lakásán időzött, ahol mint utóbb kiderült, nem a feleségével beszélt, hanem egy konyhakést rejtett a kabátja alá. Mikor a Garay téren haladtak, a házmester előrántotta a konyhakést és hasba szúrta a rendőrt, aki eszméletlenül terült el a földön. A késelő menekülőre fogta, azonban a járókelők feltartották, s átadták egy odasiető rendőrnek. A merénylő házmestert bekísérték a főkapitányságra, ahol letartóztatták. VARRÓ Istvánt a mentők a Rókus kórházba szállították, ahol megoperálták, de a szerencsétlen rendőr másnap reggelre meghalt.²⁹

A legkülönösebb haláleset egy tragikus balesethez köthető. „*Kéthelyi Imre lovasrendőr halála is éppen olyan hősi halál, mint mártírtársaié*”, írta az egyik régi rendőrségi monográfia.³⁰ 1918. IX. 9-én délelőtt a Mosonyi utcai rendőrlaktanya lovasistállójának padlásáról préselt szalmabálákat pakoltak le. Az egyik ledobott bála az istállóból kilépő KÉTHELYI Imre lovasrendőr fejére esett, aki azonnal elterült a földön. Beszállították a rabkórházba, ahol agyrázkódást állapítottak meg. A rendőr állapota folyamatosan romlott, s miután átszállították a III. számú sebészeti klinikára, két napon belül meghalt. Az orvosi szakvélemény szerint a halál oka gerinccsigolyatörés volt.³¹

A negyedik haláleset 1918 karácsonyán következett be. 1918. XII. 23-án, egy éjszakai razzia során a rendőrség több rosszhírű leányt állított elő és szállított be a főkapitányság erkölcsrendészeti osztályának Ó utcai épületébe. A korai délutáni órákban egy huszár szakaszvezető jelent meg az osztályon, aki ételt hozott az egyik elfogott 19 éves lánynak és nővérének. A katona látogatása alkalmával be is akart jutni az épületbe, a rendőrök azonban megtagadták azon kérelmét, hogy kedvesével beszélhessen. A szakaszvezető nem sokkal később az általa összetoborzott, 15-20 fős, csavargó katonákból álló fegyveres csoporttal tért vissza, és emelt hangon követelte, hogy bemehessen az épületbe. A kapuzatos rendőr revolverével igyekezett távoltartani a tömeget a bejáratától, ami rövid időre sikerült is, azonban a szakaszvezető kabátja zsebéből egy kézigránátot rántott elő, s azzal fenyegetőzött, hogy felrobbantja az egész épületet. A robbanószerkezet ekkor működésbe lépett. A bejáratnál tartózkodó BODOR István rendőr halálosan megsebesült, a kapuzatos rendőr csupán könnyebb sérüléseket szenvedett, a szakaszvezető viszont – akit a detektívek később hírhedt csavargóként azonosítottak – jobb karját széttronsolta a robbanás. A megsebesült szakaszvezetőt társai elmenekítették, azonban a délután folyamán a Rókus kórházban belehalt súlyos sérülésébe, akárcsak áldozata, BODOR István rendőr.³²

A főváros forgalmas pályaudvarain és vasútállomásain szolgálatot teljesítő rendőr őrszemek fokozott veszélynek voltak kitéve. A vasúti osztályok rendőrei tartották fenn a közrendet és felügyelték a közbiztonságot a vonatok érkezése és indulása alkalmával.³³ RÉVY Illés 1896. X. 10-én rendőr társával a ferencvárosi teherpályaudvaron őrszem szolgálatuk során egy embert keresett. RÉVY Illés a vágányok között haladva ki akart kerülni egy befelé érkező tehervonatot, és nem vette észre, hogy ugyanakkor robog felé a Keleti Pályaudvarról jövő luxusvonat. A mozdony kerekei a rendőrt köpenyénél fogva elkapták s odacsapták egy kis átjáró híd falához, melynek következtében RÉVY Illés azonnal szörnyethalt.³⁴

1915. III. 12-én KISS I. Károly rendőr őrmester a rákosrendezői pályaudvaron esti ellenőrző szolgálata alatt — miközben elterelte az egyik személyvonatra várakozó utasokat a közeledő bécsi gyorsvonat sínparjáról — őt magát gázolta halálra az érkező szerelvény.³⁵

1917. XI. 10-én este GARGYI Bálint rendőr a kőbányai alsó vasútállomáson a Cegléd felé tartó személyvonatról leszállította az egyik kocsiban garázdálkodó katonát. Mialatt a rendőr a vonat mellett igazoltatta a garázdálkodót, a vonat elindult és a katona felugrott rá. GARGYI Bálint rendőr utána akart ugrani, de leesett és a vonat utolsó kocsija keresztülment rajta.³⁶

A rendőri őrszemélyzet halottjain kívül egy rendőrségi tisztviselő, egy rendőri kézbesítő és egy detektív szolgálat közbeni halálesete is ismert. 1894. VII. 1-én dél körül tűz ütött ki az újpesti WOLFNER Gyula és társa gyapjúmosó, hadfelszerelő és bőrgyárban. A pusztítás a 40 hold területen álló gyárépületekre és a szomszédos utca lakóházaira is kiterjedt. A kikerülő V. kerületi tűzország megkezdte az oltást, s a tűz keletkezése után megjelentek az újpesti rendőrök is, élükön AMBRUS Kamil kerületi kapitánnyal, hogy a katasztrófa helyszínéről lehetőség szerint kiűrtsék a rengeteg bá-

mészakodót. Az egyre terjedő tűz a szomszédos Attila utcai Deutsch-féle telepet is elérte, ezért AMBRUS Kamill rendőr kapitány embereivel innen is eltávolította a mintegy 200-300 fős tömeget és a terület lezárása végett ott is maradt a figyelmeztetések ellenére. Ekkor az egyik raktárpépület kétemelet magasságú fala óriási robajjal ledőlt, maga alá temetve AMBRUS Kamill rendőr kapitányt, KONKOLY-THEGE Miklós rendőri kézbesítőt és a társaságukban ott tartózkodó rendőrtisztviselőt, továbbá három tűzoltót. A beomlás után rögtön megkezdődött a törmelék alá kerültek kimentése, ennek dacára KONKOLY-THEGE Miklósnak már csak összeégett holttestét húzták ki, AMBRUS Kamill rendőr kapitányt pedig életveszélyes állapotban szállították az Üllői úti klinikára, ahol néhány óra szenvedés után meghalt.³⁷ A két szolgálati halott összesen kilenc árva hagyott maga után.³⁸

1915. II. 4-én délután az Erzsébet körúton egy rovott múltú, állástalan pincér és katonaszökevény honvéd egyenruhában sétált a rendőri felügyelet alatt álló kedvesével. A leány szakítani akart barátjával, hangos veszekedésbe kezdtek a nyílt utcán, majd a katonaszökevény pincér elővette zsebkesztését, és rátámadt párjára. Ezt meglátta az arra járó KALMÁR József detektív, aki a tolvajokat nyomozó detektívek csoportjában dolgozott, így jól ismerte a párjára támadó személyt. KALMÁR József detektív a leány segítségére sietett és rákiáltott a tolvajra, hogy tegye el a kést. A lánynak közben sikerült a közeli kávéházba befutnia, a párjára támadó férfi pedig — aki időközben felismerte a detektívet — kirántotta bajonettjét, és a detektívre támadt. KALMÁR József detektív hátrálása közben előhúzta revolverét, s mivel felszólítása eredménytelen maradt, életveszélyes helyzetében elsütötte fegyverét. A golyó támadó lágyékát érte, aki hátraesett. A lövés zajára összesereglett tömeg közül elsőként két katona cselekedett, akik csak annyit láttak, hogy egy polgári ruhás személy rálőtt egyik bajtársukra, s így az előzmények tudta nélkül ugrottak rá a detektívre, s két karját lefogva próbálták ártalmatlanná tenni. A feltápaszkodó katonaszökevény pincér ismét bajonettjével támadt a szorult helyzetben lévő detektívre, akinek még így is sikerült kétszer elsütnie revolverét, s az egyik golyó a katonaszökevény mellébe fúródott. Az összegyűlt tömeg sem ismerhette fel a hatósági személyt, és hamar lincshangulat alakult ki. *„Üssétek agyon a gazembert, lelőtt egy katonát!”* felkiáltással támadtak rá KALMÁR József detektívre, akit ököllel és botokkal agyba-főbe vertek. A dulakodás közben a fegyver még háromszor elsült, miközben ki akarták csavarni a detektív kezéből a pisztolyt, s az egyik golyó KALMÁR József detektív szívét érte. A kiérkező mentők a katonaszökevény pincérral a honvéd helyőrségi kórházba, KALMÁR József detektívvel pedig a Rókus kórházba indultak, azonban a szerencsétlen detektív még útközben, a mentőkocsiban meghalt a vérvesztéségtől. A rendőrség a szemtanúk kihallgatása alapján megállapította, hogy KALMÁR József detektív halálát rovott múltú katonaszökevény, volt esztergályossegéd okozta, aki az eset után elmenekült a helyszínről.³⁹

A hősi halott rendőrök méltó körülmények között történő eltemetéséről, továbbá özvegyeik és árvaik gondoskodásáról a rendőri testület, az állam és a társadalom együttesen gondoskodott. A temetési ceremónia egyszerre volt társadalmi esemény és a rendőri bajtársiasság reprezentációja. Függetlenül az elhunyt rendőri státusától és rendfokozatától, végső búcsúztatásán részt vett a főkapitányság vezetősége és őrszemélyzete, valamint a Magyar Királyi Belügyminisztérium képviselői. AMBRUS Kamill kapitány ravatalozásáról a korabeli sajtó így számolt be: *„A kaput és a csarnokot fekete posztóval borították be, a ravatalt déli növények vették körül. A koporsót rendőrök őrizték kivont karddal [...] A ravatal dúsan meg volt rakva koszorúkkal. A család, a főkapitányság, kartársak és jó barátok mind elhozták részvétük jeleit, sőt a vidékről is érkezett a családhoz számos részvevő levél és telegram [...] Jóval négy óra előtt már együtt voltak a halottas házban és a klinika előtt.”* A szertartáson a közélet számos ismert tagja vett részt.⁴⁰

FEHÉR József rendőr végtisztességén a fővárosi rendőrség főkapitánya, a főkapitány-helyettese és a rendőr-főparancsnok, valamint a teljes tisztikar és a detektívtestület, továbbá két szakasz lovas- és gyalogrendőr vett részt, gyászzenét pedig a 69. honvédegyalogezred adott, ugyanis az elhunyt ebben az egységben teljesített szolgált. *„Koporsóján sok szép koszorú volt, a többi között az Illés utcai lakóké is, akiknek testi épségére vigyázott.”*⁴¹

GARGYI Bálint rendőr ravatalánál a kormányt államtitkár képviselte, a Magyar Királyi Belügyminisztériumot pedig a tárca tekintélyes személyei.⁴²

A főváros a hősi halott rendőrök esetében ingyen sírhelyet biztosított, továbbá a rendőrség több esetben síremléket állított az elhunyt bajtárs emlékének.⁴³

A kormány segélyezés útján támogatta a gyászoló családok egzisztenciális biztonságát. AMBRUS Kamill árvái nevelési pótlékban részesültek, a néhai kapitány egyik fiát, AMBRUS Bélát pedig gróf az istvántelki nevelő- és kertészképző intézetébe ingyenesen fölvetették.⁴⁴

ANTAL András özvegyének nyugdíját és három árvájának nevelési járulékát a haláleset utáni évben 50-50%-kal emelték fel.⁴⁵

SZÜCS 3. József özvegye részére 300 korona rendkívüli segélyt folyósítottak abból az okból, hogy „*férje a szolgálat teljesítése közben gyilkosságnak esett áldozatul.*”⁴⁶

GARGYI Bálint temetésén a belügyi tárca államtitkára a miniszter felhatalmazása nyomán 1 000 korona segélyt adott át az özvegynek, továbbá biztosították arról, hogy négy kiskorú gyermeke neveltetéséről is gondoskodni fognak.⁴⁷

További jellemző formája volt a szociális gondoskodásnak a közadakozás. RITTER József családjának megsegítésére mintegy 6 000 korona gyűlt össze.⁴⁸

GARGYI Bálint családjának részére az *Est* című napilap is gyűjtésbe fogott, és a közösségi finanszírozásból végül 2 113 koronát juttattak el a főkapitányon keresztül az özvegynek.⁴⁹

ANTAL Pál árváinak részére két nap alatt közel 2 000 koronát adtak össze.⁵⁰

A tanulmány alapjául szolgáló primer forrás, a rendőrség első hősi halottjainak emléktáblája ma már nem található meg a Mosonyi utcai laktanyában, az 1950-es években ismeretlen kezek levették, és gondosan eltüntették. Üzenete azonban a mai napig érvényes: minden fegyveres testület szervezeti kultúrájának részét kell képeznie a régmúlt időkben elhunyt bajtársak emlékének ápolása, és az általuk képviselt erények és értékek megtartása.

Jegyzetek:

¹ 6/2013. (III. 27.) BM.r.

² Loc.cit.

³ BANGHA: II.köt. 332.p.

⁴ BÁRCZY — ORSZÁGH: III.köt. 369.p.

⁵ BENJÁMIN — SAS — GRONDZSÁKNÉ

⁶ 1881/XXI.tc. 2.§

⁷ 1899/XLVI.tc. ; 1912/LX.tc. ; 1916/XXXVIII.tc.

⁸ *Jelentés a budapesti állami rendőrség 1910. évi működéséről.* 13.p.

⁹ A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség polgári fegyveres őrtestület volt. Ebből fakadóan a testületen belüli személyi függelmi viszonyok nem katonaiak, hanem hivatalnokiak voltak. A testület személyi állományának a tagjait a katonákra általában vonatkozó jogosultságok nem illették meg, kötelezettségek pedig nem terhelték. A budapesti rendőrség tagjai a budapesti rendőrség rendfokozati rendszerét viselték, mivel személyükben nem minősültek katonának, így katonai rendfokozatot sem viselhettek a rendőri egyenruhájukon. A fővárosi rendőrség személyi állománya nem a honvédelmi miniszter — mint a katonailag szervezett őrtestületeknél — hanem a budapesti rendőrség felügyeletét ellátó belügyminiszter alárendeltségébe tartozott. A polgári fegyveres őrtestületek esetében sem tűrték meg azonban lazaságot, fegyelmezetlenséget. (*a szerk.*)

¹⁰ 1881/XXI.tc. op.cit.

¹¹ RÉDEY: 10-11.p.

¹² A dualizmus időszakában a rendőrhatalom jogkörét az önkormányzatokhoz telepítették, így a magyar korona területén elsősorban az önkormányzatok rendelkeztek rendőrség létrehozási jogkörrel. Csupán három állami rendőrség működött, a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség (1881), a Magyar Királyi Határrendőrség (1906) és a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrség (1916). A magyarországi rendőrségek államosítására 1919 őszén került sor. Ezt követően a fővárosi rendőrség mintájára államosított vidéki rendőrségek egy szervezetben működtek a Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezésével. A testület nevét 1931-ben megváltoztatták Magyar Királyi Rendőrségre. A testület ezzel a névvel működött 1945-ig. (*a szerk.*)

1881/XXI.tc. ; 1903/VIII.tc. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. ; 1916/XXXVII.tc. ; 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. ; 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. ; 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

¹³ DORNING: Henrik: A budapesti rendőrség vázlatos története 1848-tól 1928-ig.

¹⁴ Loc.cit.

¹⁵ BAKSA: 128.p.

¹⁶ A teljesség igényére törekedve az elhalálozottak sorában meg kell említeni KARKECZ Menyhért 267. számú rendőrt is, akinek neve ismeretlen okból nem került fel az emléktáblára, halálesetéről pedig csupán egy kishír maradt fenn. 1889. május 25-én délelőtt KARKECZ a Ferenc körúton holtárság állapotban talált rá ANDREJKOVICS István napszámosra, akit egy hordár targoncáján akart bevitetni a kapitányságra. Amikor ráfértette az alkalmatosságra, a részeg férfi végtagjaival idegesen kapálózni kezdett, s úgy megrúgta a rendőrt, hogy az holtan roskadt össze.

A vadállat. 6.p. ; DORNING: Henrik: A budapesti rendőrség vázlatos története 1848-tól 1928-ig. op.cit. 25. p.

¹⁷ Az emléktábla leleplezéséről mozgókép is készült, lásd: Hősi halott rendőrtisztek és rendőrök emlékműve a Mosonyi utcai laktanyában. Magyar Híradó 246. (1928. november)

¹⁸ - Emlékezzünk. ; A kegyelet virágai. 412.p.

- ¹⁹ DORNING: A pillantás viszonzása. 37.p.
- ²⁰ Jelentés a budapesti állami rendőrség 1906. évi működéséről. 58. p.
- ²¹ A hangoskodó részeg napszámos RUZICSKA [HUZICSKA] András volt. Meggyilkolt lovasrendőr. I. 7.p. ; Meggyilkolt lovasrendőr. 2.p.
- ²² A szolgálatot teletisztító rendőrt zsebkésével mellbe szúró személy HORNYÁK Ferenc lakatossegéd volt. Agyonszúrt rendőr. 6.p.
- ²³ A rendőrt leszúró személy GVOT János csavargó volt. Meggyilkolt rendőr. II. 8.p. ; A rendőr gyilkosa. 10.p.
- ²⁴ Rogulya esete. 5.p. ; Gyászrovat. 11.p.
- ²⁵ A púpos kintornást MEDVE Imrének hívták. Meggyilkolt rendőr. III. 10.p. ; Meggyilkolt rendőr. IV. 11.p.
- ²⁶ A közigazgatási bizottság ülése. 2181.p. ; Ki lötte le a lovasrendőrt? I.rész. 16.p. , II.rész. 9.p. ; A lovasrendőr síremlékének fölavatása. 11.p.
- ²⁷ Agyonlőtt rendőrelőőr. 8.p. ; A rendőrelőőr gyilkosa. I. 14-15.p. ; A rendőrelőőr gyilkosa. II. 16.p.
- ²⁸ A két katona MOLNÁR József és GÁBORNYIK János közlegények voltak. A haldokló rendőrré pedig FÁNCSI András nevű rendőr társa talált rá. Merénylet egy rendőr ellen. 8.p.
- ²⁹ A házmester agyonszúrt egy rendőrt. 10.p. ; Az örült házmester rémtette. 7.p.
- ³⁰ BORBÉLY — KAPY: 8. p.
- ³¹ Egy lovasrendőr halálos balesete. 8.p. ; A lovasrendőr halálos balesete. 10.p.
- ³² A huszár szakaszvezető — akit később hírhedt csavargóként azonosítottak — KALOCSAI Károly volt. Kézigránátmerénylet két halottal. 10.p. ; Az Ó-utcai kézibombamerénylet. 8.p.
- ³³ Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára. 7.p.
- ³⁴ Meghalt az őrjáraton.
- ³⁵ Elgázolta a vonat. 15.p. ; BORBÉLY — KAPY: op.cit. 8.p.
- ³⁶ Rendőr-halál. 4.p.
- ³⁷ Nagy tűzvész Újpesten.
- ³⁸ Halálozások. 453.p.
- ³⁹ A detektív halála. 19.p. ; Detektív és zsebtolvaj élet-halál harca. 8.p. ; Élet-halálharc az utcán. 7.p.
- ⁴⁰ A szertartáson részt vettek: „*HIERONYMI Károly belügyminiszter, LOBKOVITZ Rudolf herceg hadtestparancsnok, ROHONCZY tábornok ténparancsnok, JEKELFALUSSY Lajos min. tanácsos, VADNAY Andor és SZÓHNER Antal min. osztálytanácsosok, GERLŐCZY Károly alpolgármester, FÖLDVÁRY Mihály alispán, dr. SÉLLEY Sándor főkapitány, PEKÁRY József főkap. helyettes, BESSENVEY Ferenc és TOMPA Antal orsz. képviselők, JANICSEK Andor h. tűzoltóparancsnok, MARKUSOVSKY Béla segédtsz. SPLÉNYI Ödön báró, SZLÁVY László, CHUDY Hugó és GÉCZY István rendőrtanácsosok, BORNEMISSZA Boldizsár rendőrfőparancsnok, a budapesti államrendőrség tisztikara teljes díszben, a detektív-osztály SZOMBATHALVY Albert detektív-főnök vezetése alatt, több lovas és gyalog díszszakasz, Újpest képviselőtestülete TANOS Pál bíróval, WOLFNER Tivadar gyártulajdonos, ULLERICH Gyula igazgató és a közélet számos ismert tagja.*”
- Ambrus rendőrkapitány temetése. 4.p.
- ⁴¹ Az 1659-es temetése. 6.p.
- ⁴² Gargyi Bálint temetése. 6.p.
- ⁴³ Egy elfelejtett sír. 2868.p. ; Leleplezték a lovasrendőr síremlékét. 11.p. ; KALMÁR József vidéki síremlékét halála után tizenöt esztendővel, 1930-ban avatták fel. A sírkövön az alábbi felirat állt: „*Itt alussza örök álmát Kalmár József detektív, kinek hivatása teljesítése közben Budapesten, 1915. II. 4-én gyilkos kéztől kioltott életének emléket kartársi szeretettel őrizi a Magyar Királyi Államrendőrségi Detektívek Országos Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete.*”
- A detektív hős márványemléke. 3-4.p.
- ⁴⁴ A felmerülő költségeket gróf KÁROLYI Sándorné állta. MNL-OL. K27.1895.08.17.1895.08.17. Javaslat nevelési pótlék engedélyezésére Ambrus Kamill fővárosi kerületi kapitány árvái részére. Javaslat nevelési pótlék engedélyezésére Ambrus Kamill fővárosi kerületi kapitány árvái részére. 29. ülés 38. pont. ; Rövid hírek. 2033.p.
- ⁴⁵ Loc.cit. K27.1897.06.02. Nyugdíj és nevelési pótlék felemelése Antal András államrendőrségi volt lovasrendőr özvegye és árvái részére. 23. ülés 7. pont.
- ⁴⁶ A Magyar Királyi Állami Számvevőszék jelentése az 1908. évi zárszámadásáról, valamint az államháztartás, államvagyon és állami adóságok kezelése körül az 1908. évben szerzett tapasztalatairól. 87.p.
- ⁴⁷ Gargyi Bálint temetése. op.cit.
- ⁴⁸ „*József főherceg ma délben háromezer koronát küldött a főkapitánynak azzal az utasítással, hogy abból ezer koronát adjon át az agyonlőtt Richter József lovasrendőr özvegyének [...] Ugyancsak ma küldött gróf Andrássy Géza is 800 koronát a Váci-úton agyonlőtt Holub Risztof családjának, 500 koronát pedig az agyonlőtt lovasrendőr gyermekeinek.*”
- Adakozások.
- ⁴⁹ Gargyi Bálint árvái. 5.p.
- ⁵⁰ Két kis gyermek a Dunába fult. 9.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):**MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BORBÉLY — KAPY — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.

TANKÖNYVEK

- RÉDEY — RÉDEY Miklós: *A rendőri szolgálat vezérfonala.* Budapest, 1916, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság. 126 p. /Rendőrségi szaktanfolyamok kiadványai, 2./

CIKKEK

- Az 1659-es temetése. (41.;) — Az 1659-es temetése. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XVII.évf. (1897) 195.sz. 6.p.
- Adakozások. (48.;) — Adakozások. *Világ*, III.évf. (1912) 124.sz. 7.p.
- Agyonlőtt rendőrelleőr. (27.;) — Agyonlőtt rendőrelleőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LXV.évf. (1914) 268.sz. 8.p.
- Agyonszúrt rendőr. (22.;) — Agyonszúrt rendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, XLVIII.évf. (1897) 194.sz. 6.p.
- Ambrus rendőrkapitány temetése. (40.;) — Ambrus rendőrkapitány temetése. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XIV.évf. (1894) 184.sz. 4-5.p.
- Detektív és zsebtolvaj élet-halál harca. (39.;) — Detektív és zsebtolvaj élet-halál harca. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LXVI.évf. (1915) 36.sz. 8-9.p.
- A detektív halála. (39.;) — A detektív halála. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LXVI.évf. (1915) 45.sz. 19.p.
- A detektív hős márványemléke. (43.;) — A detektív hős márványemléke. (Szerkesztőségi közlemény) *Magyar Rendőr*, V.évf. (1930) 23. sz. 3-4.p.
- DORNING: A budapesti rendőrség vázlatos története 1848-tól 1928-ig. (13.;14.;16.;) — DORNING Henrik: A budapesti rendőrség vázlatos története 1848-tól 1928-ig. *Rendőőr*, III.évf. (1929) jubileumi szám 9-27.p.
- DORNING: A pillantás viszonzása. (19.;) — DORNING Henrik: A pillantás viszonzása. *Jogtudományi Közöny*, LII.évf. (1917) 4.sz. 37-38.p.
- Egy lovasrendőr halálos balesete. (31.;) — Egy lovasrendőr halálos balesete. (Szerkesztőségi közlemény) *Az Est*, IX.évf. (1918) 216.sz. 8.p.
- Egy elfelejtett sír. (43.;) — Egy elfelejtett sír. (Szerkesztőségi közlemény) *Fővárosi Lapok*, XXXII.évf. (1895) 307.sz. 2868.p.
- Elgázolta a vonat. (35.;) — Elgázolta a vonat. (Szerkesztőségi közlemény) *Az Ujság*, XIII.évf. (1915) 72.sz. 15.p.
- Emlékezzünk. (18.;) — Emlékezzünk. (Szerkesztőségi közlemény) *Magyar Rendőr*, IV.évf. (1937) 22.sz. 515-516.p.
- Élet-halálharc az utcán. (39.;) — Élet-halálharc az utcán. (Szerkesztőségi közlemény) *Népszava*, XLIII.évf. (1915) 68.sz. 7.p.
- Gargyi Bálint árvái. (49.;) — Gargyi Bálint árvái. (Szerkesztőségi közlemény) *Az Est*, VIII.évf. (1917) 287.sz. 5.p.
- Gargyi Bálint temetése. (42.;47.;) — Gargyi Bálint temetése. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXVII.évf. (1917) 283.sz. 6.p.
- Gyászrovat. (24.;) — Gyászrovat. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LVIII.évf. (1907) 256.sz. 11.p.
- Halálozások. (38.;) — Halálozások. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Ujság*, XLI.évf. (1894) 27.sz. 453.p.
- A házmeister agyonszúrt egy rendőrt. (29.;) — A házmeister agyonszúrt egy rendőrt. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXVIII.évf. (1918) 151.sz. 15.p.
- A kegyelet virágai. (18.;) — A kegyelet virágai. (Szerkesztőségi közlemény) *Magyar Rendőr*, V.évf. (1938) 21.sz. 491-492.p.
- Két kis gyermek a Dunába fult. (50.;) — Két kis gyermek a Dunába fult. (Szerkesztőségi közlemény) *Népszava*, XLVI.évf. (1918) 145.sz. 9.p.

- Kézigránátmerénylet két halottal. (32.;) — Kézigránátmerénylet két halottal. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXVIII.évf. (1918) 302.sz. 10.p.
- Ki lőtte le a lovasrendőrt? (26.;) — Ki lőtte le a lovasrendőrt? (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXII.évf. (1912) I.rész. 177.sz. 16.p. II.rész. 178.sz. 9-10.p.
- A közigazgatási bizottság ülése. (26.;) — A közigazgatási bizottság ülése. (Szerkesztőségi közlemény) *Fővárosi Közlöny*, XXIII.évf. (1912) 47.sz. 2179-2184.p.
- Leleplezték a lovasrendőr síremlékét. (43.;) — Leleplezték a lovasrendőr síremlékét. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LXIV.évf. (1913) 259.sz. 11.p.
- A lovasrendőr halálos balesete. (31.;) — A lovasrendőr halálos balesete. (Szerkesztőségi közlemény) *Népszava*, XLVI.évf. (1918) 216.sz. 10.p.
- A lovasrendőr síremlékének fölvatása. (26.;) — A lovasrendőr síremlékének fölvatása. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXIII.évf. (1913) 259.sz. 11.p.
- Meggyilkolt rendőr. I. (21.;) — Meggyilkolt rendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Fővárosi Lapok*, XXXIII.évf. (1896) 145.sz. 7.p.
- Meggyilkolt lovasrendőr. (21.;) — Meggyilkolt lovasrendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, XLVII.évf. (1896) 144.sz. 2.p.
- Meggyilkolt rendőr. II. (23.;) — Meggyilkolt rendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXV.évf. (1905) 130.sz. 8.p.
- Meggyilkolt rendőr. III. (25.;) — Meggyilkolt rendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXVIII.évf. (1908) 136.sz. 10.p.
- Meggyilkolt rendőr. IV. (25.;) — Meggyilkolt rendőr. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LIX.évf. (1908) 136.sz. 11.p.
- Meghalt az őrjáraton. (34.;) — Meghalt az őrjáraton. *Budapesti Hírlap*, XVI.évf. (1896) 312.sz. 6-7.p.
- Merénylet egy rendőr ellen. (28.;) — Merénylet egy rendőr ellen. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXVIII.évf. (1918) 136.sz. 8.p.
- Nagy tűzvész Újpesten. (37.;) — Nagy tűzvész Újpesten. *Fővárosi Lapok*, XXXI.évf. (1894) 181.sz. 1558-1559.p.
- Az Ó-utcai kézibombamerénylet. (32.;) — Az Ó-utcai kézibombamerénylet. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Hírlap*, XL.évf. (1918) 303.sz. 8.p.
- Az örült házmester rémtette. (29.;) — Az örült házmester rémtette. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XLII.évf. (1918) 151.sz. 7.p.
- A rendőr gyilkosa. (23.;) — A rendőr gyilkosa. (Szerkesztőségi közlemény) *Népszava*, XXXIII.évf. (1905) 202.sz. 10.p.
- Rendőr-halál. (36.;) — Rendőr-halál. (Szerkesztőségi közlemény) *Az Est*, VIII.évf. (1917) 280.sz. 4.p.
- A rendőrelenőr gyilkosa. I. (27.;) — A rendőrelenőr gyilkosa. (Szerkesztőségi közlemény) *Budapesti Hírlap*, XXXV.évf. (1915) 68.sz. 14-15.p.
- A rendőrelenőr gyilkosa. II. (27.;) — A rendőrelenőr gyilkosa. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Napló*, LXVI.évf. (1915) 181.sz. 16.p.
- Rogulya esete. (24.;) — Rogulya esete. (Szerkesztőségi közlemény) *Pesti Hírlap*, XXVI.évf. (1904) 346.sz. 5.p.
- Rövid hírek. (44.;) — Rövid hírek. (Szerkesztőségi közlemény) *Fővárosi Lapok*, XXXI.évf. (1894) 237.sz. 2033.p.
- A vadállat. (16.;) — A vadállat. *Budapesti Hírlap*, IX.évf. (1889) 144.sz. 6.p.

LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- MNL-OL.K27. (44.;45.;) — MNL (Magyar Nemzeti Levéltár) OL (Országos Levéltár) K27 (Minisztertanácsi jegyzőkönyvek) iratainak gyűjteménye.

LEXIKONOK ÉS ADATTÁRAK

- BAKSA
(15. ;) — BAKSA János (szerk.): *Rendőrségi almanach 1923*. Budapest, 1922, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó. 544 p.
- BANGHA
(3. ;) — BANGHA Béla et al. (szerk.): *Katolikus Lexikon*. Budapest, Magyar Kultúra.
I.köt. 1931, 528 p.
II.köt. 1931, 532 p.
III.köt. 1932, 532 p.
IV.köt. 1933, 544 p.
- BENJÁMIN — SAS — GRONDZSÁKNÉ
(5. ;) — BENJÁMIN Róbert — SAS Ferenc — GRONDZSÁKNÉ Nemeshegyi Beatrix: *A Budapesti Rendőr-főkapitányság mártírjai és hősi halottai*. Budapest, 1982, Belügyminisztérium Könyvkiadó. 53 p. HU-ISBN 963 03 1370 7.

SZÓTÁRAK

- BÁRCZY — ORSZÁGH
(4. ;) — BÁRCZY Géza — ORSZÁGH László: *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémia Kiadó. HU-ISBN —
I.köt. A-D. 1959, 1091 p.
II.köt. E-Gy. 1960, 1137 p.
III.köt. H-K. 1960, 939 p.
IV.köt. Ki-Mi. 1961, 1347 p.
V.köt. Mo-S. 1961, 1315 p.
VI.köt. Sz-Ty. 1962, 883 p.
VII.köt. U-Zs. 1962, 671 p.

JELENTÉSEK

- A Magyar Királyi Állami Számvevőszék jelentése az 1908. évi zárszámadásáról, valamint az államháztartás, államvagyon és állami adóságok kezelése körül az 1908. évben szerzett tapasztalatairól.*
(46. ;) — *A Magyar Királyi Állami Számvevőszék jelentése az 1908. évi zárszámadásáról, valamint az államháztartás, államvagyon és állami adóságok kezelése körül az 1908. évben szerzett tapasztalatairól*. Budapest, 1909, Magyar Királyi Állami Nyomda. 158 p.
- Jelentés a budapesti állami rendőrség 1906. évi működéséről.*
(20. ;) — *Jelentés a budapesti állami rendőrség 1906. évi működéséről*. Budapest, 1907, Országos Központi Községi Nyomda Részvény-társaság. 277 p.
- Jelentés a budapesti állami rendőrség 1910. évi működéséről.*
(8. ;) — *Jelentés a budapesti állami rendőrség 1910. évi működéséről*. Budapest, 1911, Radó Izor Nyomdai Müintézete. 272 p.

SZABÁLYZATOK

- Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára.*
(33. ;) — *Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára*. Budapest, 1893, Athenaeum. 66 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1881/XXI.tc.
(6.;10.;12. ;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
- 1899/XLVI.tc.
(7. ;) — 1899/XLVI.tc. a Budapest fővárosi rendőrség hatáskörének kiterjesztéséről Új-Pest és Rákos-Palota községek területére.
- 1903/VIII.tc.
(12. ;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1912/LX.tc.
(7. ;) — 1912/LX.tc. a Budapest székesfővárosi m. kir. államrendőrség hatáskörének Erzsébetfalva, Kispest és Pestszentlőrincz községek területére való kiterjesztéséről.
- 1916/XXXVII.tc.
(12. ;) — 1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
- 1916/XXXVIII.tc.
(7. ;) — 1916/XXXVIII.tc. a Budapest székesfővárosi m. kir. államrendőrség hatáskörének Csepel község területére való kiterjesztéséről.
- 5 692/1905. (XII.29.) ME.r.
(12. ;) — 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. (12.;) — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. (12.;) — 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. A Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről szóló 1916:XXXVII. törvénycikk végrehajtása és a hatáskörök körülírása.
Belügyi Közlöny, XXII.évf. (1917) 16.sz. 406-411.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (12.;) — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. (12.;) — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 6/2013. (III. 27.) BM.r. (1.;2.;) — 6/2013. (III. 27.) BM.r. a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos és közalkalmazotti állománya részére adható szociális támogatásról és a kegyeleti gondoskodással kapcsolatos egyes feladatokról.
Magyar Közlöny, LIX.évf. (2013) 51.sz. 6487-6492.p. HU-ISSN 2063-0379